

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ПРОФЕСІЙНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА РІВНЕНЩИНИ:

персоналії, технології,
виклики сьогодення

Монографія

Видавництво
"Волинські обереги"

2025

УДК 7:378.016(477.81)

П-84

*Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 5 від 24 квітня 2025 року)*

Рецензенти:

СТЕЛЬМАШУК Галина – завідувач кафедри дизайну Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор мистецтвознавства, професор, академік Національної академії мистецтв України, член Національної Спілки художників України;

ТИМЧУК Лариса – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Авторський колектив:

Антонюк-Коберська Н.М., Вернюк Я.С., Власюк О.П., Ганжа М.В., Гузь Я.В., Крайлюк Л.В., Локшук І.М., Русак О.Л., Сташук О.А., Токар І.В., Чернієнко В.А., Шеретюк Р.М.

П-84 Професійна мистецька освіта Рівненщини: персоналії, технології, виклики сьогодення: монографія / Рівненський державний гуманітарний університет; авт. кол.: Н.М. Антонюк-Коберська та ін. – Рівне : Волин. обереги, 2025. – 236 с.

ISBN 978-617-8161-72-9

© Антонюк-Коберська Н.М., Вернюк Я.С.,
Власюк О.П., Ганжа М.В., Гузь Я.В.,
Крайлюк Л.В., Локшук І.М., Русак О.Л.,
Сташук О.А., Токар І.В., Чернієнко В.А.,
Шеретюк Р.М., 2025

ISBN 978-617-8161-72-9 © "Волинські обереги", 2025

ЗМІСТ

Передмова	5
-----------------	---

РОЗДІЛ 1. Видатні персоналії мистецької освіти Рівненщини

<i>Сташук О.А.</i> Михайло Йориш: на «золотому перетині» долі	8
<i>Крайлюк Л.В.</i> Олена Охримик: мисткиня та педагог	26
<i>Вернюк Я.С.</i> Творчо-педагогічний феномен Степана Шевчука	44

РОЗДІЛ 2. Технології сучасної мистецької освіти (на прикладі досвіду кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука Рівненського державного гуманітарного університету)

<i>Шеретюк Р.М.</i> Міжнародна діяльність кафедри образо- творчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука Рівненського державного гуманітарного університету: вектори і здобутки	69
<i>Власюк О.П.</i> Сучасні методи і форми організації освіт- нього процесу на кафедрі образотворчого та декоративно- прикладного мистецтва імені Степана Шевчука Рівнен- ського державного гуманітарного університету	94
<i>Ганжа М.В.</i> Потенціал занять з художньо-проектної гра- фіки як чинник понятійно-образного осмислення особис- тості в умовах гурткової роботи	118

<i>Чернієнко В.А.</i> Мотиваційні сенси тематики кваліфікаційних завдань здобувачів творчих спеціальностей	130
<i>Токар І.В.</i> Природа як джерело творчості	149
<i>Локишук І.М.</i> Інтерпретація традиційних художніх тканин студентами кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва імені Степана Шевчука Рівненського державного гуманітарного університету	174
<i>Русак О.Л.</i> Практика сучасних технологій в художньому різьбленні по дереву	187

РОЗДІЛ 3. Мистецтво і мистецька освіта в контексті глобальних викликів сьогодення

<i>Антонюк-Коберська Н.М.</i> Художня освіта в умовах війни: мистецтво як форма спротиву	201
<i>Гузь Я.В.</i> Під землею: мистецтво в укритті як форма культурної адаптації в умовах війни (на прикладі України та міста Рівного)	217

РОЗДІЛ 1.

Видатні персоналії мистецької освіти

МИХАЙЛО ЙОРИШ: НА «ЗОЛОТОМУ ПЕРЕТИНІ» ДОЛІ

Сташук Олександр Андрійович,
кандидат педагогічних наук, доцент
професор кафедри образотворчого та декоративно-
прикладного мистецтва імені Степана Шевчука
Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID 0000 – 0001 – 8646 – 185X
e-mail: ol.stashuk@gmail.com

Анотація. У статті подається розгорнутий виклад результатів дослідження творчої та педагогічної спадщини рівненського скульптора Михайла Йориша. На початку аналізуються першоджерела його формування як мистецької особистості, пов'язані з закінченням Львівської національної художньої академії, згадуються окремі митці-викладачі та професори, у яких він навчався. Коротко простежуються соціально-культурні чинники 60 – 70-х років минулого століття, які існували в умовах тоталітарного комуністичного режиму, і в яких проходило формування та становлення багатьох українських митців. Розглянуто початковий період професійної творчо-мистецької діяльності у місті Рівне, участь у перших виставках як місцевого, так і регіонального та загальноукраїнського рівнів.

Увагу акцентовано на специфіці творчих уподобань митця, на новаторських тенденціях у скульптурі, в цілому простежено характер концептуальних та формотворчих рішень його творів. На прикладі конкретних скульптур з'ясовано особливості трактування образу людини у контексті

соціокультурного середовища. Особлива увага відведена розгляду окремих питань, що стосуються відкриття та ствердження нової структурної одиниці університету – мистецької кафедри, окреслено окремі організаційні фактори щодо її започаткування, до котрих митець був причетним. У цьому контексті розглянуті також і окремі чинники педагогічної діяльності Михайла Йориша, яка, утворюючи умовний «золотий перетин» із творчо-мистецькою, стала надзвичайно вдалою та успішною в усій життєдіяльності митця. А заодно значно доповнила і збагатила мистецькі та педагогічні досягнення в обласному центрі та в усій області.

Ключові слова: пластичне мистецтво, творча особистість, мистецька кафедра, скульптура, скульптурний портретний образ, педагогічна та творчо-мистецька діяльність.

Abstract. The article discusses the results of a study of the creative and pedagogical heritage of the Rivne sculptor Mykhailo Yorish. At the beginning, the primary sources of his formation as an artistic personality are analyzed, connected with the graduation from the Lviv National Academy of Arts, and individual artists-teachers and professors with whom he studied are mentioned. The social and cultural factors of the 60s and 70s of the last century, which existed in the conditions of the totalitarian communist regime, and in which the formation and development of many Ukrainian artists took place, are briefly traced. The initial period of professional creative and artistic activity in the city of Rivne, participation in the first exhibitions at both the local, regional and all-Ukrainian levels, is considered.

Attention is focused on the specifics of the artist's creative preferences, on innovative trends in sculpture, and the character of conceptual and form-creating solutions of his works is generally traced. On the example of specific sculptures, the peculiarities of the interpretation of the image of a person in the context of the socio-cultural environment are clarified. Particular attention is paid to consideration of certain issues related to the opening and confirmation of a new structural unit of the university – the art department, and certain organizational factors related to its initiation, in which the artist was involved, are outlined. In this context, separate factors of Mykhailo Yorish's pedagogical activity, which, forming a conventional "golden intersection" with the creative and artistic activity, became extremely successful and successful in the entire life of the artist, are also considered. At the same time, it significantly supplemented and enriched the artistic and pedagogical achievements in the regional center and throughout the region.

Key words: plastic art, creative personality, art department, sculpture, sculptural portrait image, pedagogical and creative and artistic activity.

Постановка проблеми. Проводячи дослідження життєдіяльності рівненського митця-скульптора Михайла Йориша, окреслимо найважливіші завдання, вирішення яких дозволить ґрунтовніше дізнатися про усі складники його творчості. Так, ще остаточно не визначені його місце та роль у процесах формування і становлення мистецької кафедри в одному із провідних університетів українського Полісся, не повністю виявлені шляхи формування скульптора-портретиста, основні напрямки пластичних пошуків та мистецьких уподобань. Тому важливо неупереджено та об'єктивно розглянути творчі аспекти митця, дослідити специфіку окремих соціальних та мистецьких явищ, які відбувалися в обласному центрі та області, і які призвели до народження мистецької кафедри, унікальної в цілому регіоні на той час. Зрештою, культурно-мистецька спільнота має дати об'єктивну оцінку творчій спадщині Михайла Йориша, його особистого внеску в скарбницю українського пластичного мистецтва. Ось коло проблемних питань, на які необхідно дати максимально повні об'єктивні відповіді, оскільки комплексне дослідження життєтворчості майстра стане важливим поштовхом для подальшого вивчення творчості відомих особистостей та мистецько-педагогічної освіти в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В минулі роки про творчий портрет Михайла Йориша та його окремі мистецькі твори з'являлися повідомлення в журналістських публікаціях різноманітних періодичних видань (такі автори, як З. Голоденко, В. Постников, Р.Засс, П. Здоровило та ін.). Публікувалися вони у формі газетних та журнальних статей, мали здебільшого інформаційний характер і відображали аматорські погляди окремих особистостей. Більш розширені відомості про творчість митця знаходимо в статті

В. Чернієнко «Творчістю одухотворений» [5, с.123-130]. Там же йдеться про окремі сторінки життєдіяльності Михайла Йориша, про його провідну роль у становленні мистецької кафедри.

В 2006 році на сторінках «Вісника Львівської національної академії мистецтв» автором даної статті опубліковані матеріали, у яких розкриваються окремі аспекти проведеного аналітичного дослідження про життєтворчість митця. Інформаційна стаття про рівненського митця розміщена в Енциклопедії Сучасної України 2011 року [3]. Системних наукових досліджень життєтворчості майстра не проводилося, публікацій про творчість Михайла Йориша не було.

Виклад основного матеріалу. Дана стаття написана в результаті аналітичного вивчення життєтворчості Михайла Йориша, спільної багатолітньої праці з митцем, на основі безпосередніх спостережень за роботою майстра в його майстерні, також під час пленерних виїздів, спільних мистецьких проєктів. За роки праці на кафедрі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в Рівненському державному гуманітарному університеті неодноразово доводилося спілкуватися з митцем на різноманітні теми мистецького життя, спостерігати за його роботою в майстерні. Спільні виїзди на етюди, на реалізацію творчих проєктів, участь у колективних виставкових заходах та інше дозволило сформувати своєрідний творчий портрет майстра, виявити його провідну роль в функціонуванні кафедри, одним із засновників якої він був.

Михайло Йориш належав до того покоління, що зростало в непростих умовах радянського тоталітарного режиму. Отримавши академічну художню освіту, усе подальше життя віддав мистецтву, його скульптурні (як і живописні та графічні) твори

позначені змістовною глибиною та високим художнім рівнем. Як педагог користувався надзвичайно великим авторитетом в студентів та серед колег.

На формування творчої особистості Михайла Йориша вплинуло декілька визначальних факторів. Найперше – навчання на відділенні художньої кераміки Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва, яке закінчив у 1969 році. Навчався у відомих та знаних митців-педагогів – доктора мистецтвознавства Юрія Лашука, скульпторів Еммануїла Миська, Дмитра Кривавича, Івана Якуніна та в інших. Визначаючу роль відомих викладачів у процесах формування та становлення молодих талантів, у тому числі і Михайла Йориша, важко оцінити. Адже саме тоді, у 60-х роках минулого століття, розгорталися складні та суперечливі мистецькі процеси, відбувалися пошуки сучасної мови і виразних засобів вираження у мистецтві, крізь морок тоталітарного радянського режиму пробивалися паростки української національної ідентичності. Студентська молодь захоплювалася українською тематикою, у наукових дослідженнях «вивчали та усіляко популяризували українське мистецтво в усіх його проявах, спонукали й студентів до збирання різноманітних етнографічних матеріалів і творів народного мистецтва, намагаючись таким чином прищепити любов до народної культури та мистецтва» [1, с. 229].

Молодий випускник Михайло Йориш глибоко усвідомлював значимість та характерні ознаки львівської скульптурної школи, переданої викладачами. Тому вже в перших оригінальних роботах простежується притаманне для львівських митців-скульпторів «прагнення до художнього узагальнення змістової і пластичної ідеї, до максимальної емоційної насиченості й одухотвореного гуманізму, також до перекон-

ливості та високохудожності творів. ...Завдяки їм (*викладачам*) мистецькі образи Михайла Йориша відзначаються цілісністю та багатозначністю, створені пластичні образи переконливі, правдиві й природні» [4, с. 130].

Самостійне творчо-мистецьке життя розпочалося з початку 70-х років минулого століття, самостійні роботи молодого скульптора свідчили про ґрунтовну мистецьку підготовку. Саме це дозволило йому відразу ж влитися в число активно «продукуючих» митців рівненського краю. Однак перші самостійні роботи не оминули панівних ідеологічних впливів «соціалістичного» реалізму, подібно і в багатьох інших скульпторів. Скульптурні твори тих часів – пам'ятники та портрети – несуть відбитки соціалістичних гасел у вигляді замкнутості, скутості, невиразності, і мало кому із тодішніх митців вдавалося вийти за межі умовно діючих ідеологічних меж. Саме такими рисами «відзначені» пам'ятники воїнам-визволителям від німецько-фашистських загарбників у Млинові (1972 рік) та Корці (1975 рік) Рівненської області. Такі пам'ятники вирішувалися в традиціях монументальної скульптури тих років, однак окремі елементи усе ж трактовані по новому, не стандартно. Так, постать воїна несподівано виростає з блоку-моноліту, утворюючи кульмінаційну пластичну форму, плащ-накидка вирішена достатньо цілісно і займає чималий просторовий об'єм. Як зізнавався сам автор, у створенні монументальних пам'ятників йому дуже допомагало розуміння та переосмислення прийомів англійського скульптора Генрі Мура, який у своїй творчості успішно використовував способи узагальнення пластичних форм. Усе ж, таке мистецтво під егідою «соцреалізму» за своєю сутністю було відгородженим від дійсності, «глухим» та споглядально-пасивним, воно не могло повністю задовольнити зростаючих уподобань молодих майстрів.

Тому, відчуваючи внутрішнє невдоволення та відсутність будь-яких творчих стимулів, Михайло Йориш з притаманною для нього активністю розпочав власні творчі пошуки. Вже перші скульптурні портрети, засвідчивши про серйозну академічну підготовку, поступово привели до несподіваних образно-пластичних рішень. Так, в «Портреті архітектора Степана Садов'яка» (тонований гіпс, друга пол. 70-х р.) втілені цікаві та несподівані підходи до образу молодого архітектора, автора незвичайного на той час проєкту Рівненського Будинку одягу. Портрет точно відображає особливості неспокійного, емоційного характеру архітектора, навіть стиль його творчості, що досягнуто завдяки складній взаємодії пластичних площин. У цій, а також і в інших роботах того часу можемо простежити скрупульозні пошуки та використання цікавих формотворчих можливостей скульптури, що повною мірою виявляє пластичну «нестандартність» скульптора. Манера ліплення достатньо виразна і конкретна, утворені форми багаті та різноманітні за пластикою.

Даючи загальну оцінку початковому періоду творчості Михайла Йориша, можемо стверджувати про те, що його роботи засвідчували неабиякий хист автора до пластичного відтворення особливих, характерних рис, які допомагали «розібратися» у непростих психологічних станах людей. В скульптурних портретах 70-х років минулого століття помічаємо характерну рису – розуміння життєвої правди як необхідності у вирішенні головного завдання пластики: простежувати й точно відображати безкінечну варіативність прямих та зворотних взаємодій між людиною та навколишнім середовищем. Відзначаємо простоту, відкритість та зрозумілість його пластичних пошуків, він ніколи не замаскував і не приховував того, що хотів передати. Глядачу не потрібно

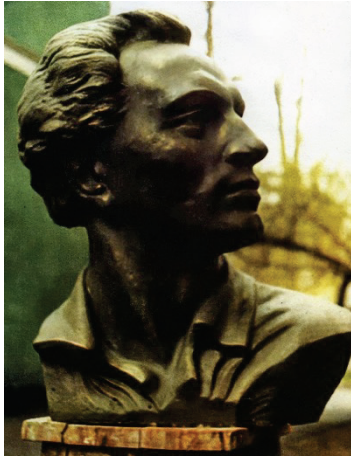
надмірних зусиль для пошуку «контактів», щоб «прочитати» та зрозуміти портретні образи. Слід вказати і на прагнення до часткового чи й максимального узагальнення пластичних форм, здатність віднаходити та відкривати елементи краси та гармонії. Усе це вказувало на непересічні здібності митця, на здатність змусити пластичну форму «працювати» на вирішення поставлених завдань.

Такі характерні особливості призводили митця до досягнення безпомилкового відчуття пластики портретованої людини у безпосередній єдності її з оточуючим середовищем. На майдані біля рівненського Палацу культури «Текстильник» встановлено монументальну скульптуру «Ткаля», виконану Михайлом Йоришем (кована мідь, 1973 рік). Стилїзована постать молодої жінки підтримує декілька стеблин льону як символу ткацтва (за свідченням самого автора скульптури, позувала йому молода дівчина, ткаля з Рівненського льонокомбінату). Пам'ятник вигідно «влився» в оточуюче середовище міста, ставши його кульмінаційним центром, і засвідчив здатність автора до посиленого відчуття простору по відношенню до загального архітектурно-скульптурного вирішення. У цьому пам'ятнику автору вдалося повною мірою простір підкорити скульптурній формі, що й стало чи не найважливішим елементом його «сучасності». «Простір стає закономірним продовженням скульптурної форми. В сучасній композиції простір бере найбільш безпосередню участь у формуванні емоційної виразності: проникає в заглиблення форми, наскрізь пронизує її, утворюючи ажурі, охоплює її з усіх боків» [4, с. 132].

Таким чином, завдяки тонкій масштабній відповідності пам'ятника з навколишнім середовищем, вдалому пластичному співвідношенню його з навколишньою архітектурою,

Михайлу Йоришу вдалося досягти органічного «входження» скульптури в забудову сучасного міста. Така особливість була характерною для митців-скульпторів 70-х років минулого століття, коли вони прагнули відійти від панівного значення архітектури, «звільнити» скульптуру від традиційних високих п'єдесталів, досягти органічної єдності скульптури та архітектури.

У різні роки Михайло Йориш створив погруддя та меморіальні дошки визначним діячам української культури – Тарасові Шевченку у Корці, Борисові Тену в Дермані, Івану Котляревському в Бахмуті, Валер'янові Поліщуку в Млинові, та інші (усього їх було створено біля трьох десятків). Вони відзначаються глибоким одухотвореним гуманізмом і високим мистецьким професіоналізмом. Композиційна побудова близька до принципів львівської скульптури, одним із котрих було досягнення максимального контакту рельєфного зображення із оточуючим середовищем та глядачем, навіть якщо для цього необхідно ускладнити композицію.

*Портрет поета
Валер'яна Поліщука.
Кована мідь, 1989.*

Разом з тим, з метою поглибленого розкриття образу майстер постійно перебував у пошуках монументальних можливостей пластичних форм. Для цього головні герої монументальних творів «Муза театру Мельпомена» (Бахмут), «Мистецтво» (Дубно), «Музи» (Київ) та інших зображувалися в оточенні інших постатей, обов'язково з додатковими елементами, інколи увага акцентувалася на нестримному динамізмі. В результаті створені

образи максимально романтизуються та «демократизується», при цьому для них характерні чітке втілення задуму, виразність пластичної форми при вмілому використанні матеріалу.

Окремою сторінкою творчості митця можемо вважати галерею скульптурних творів, присвячених класикам української культури Тарасу Шевченку, Івану Франку, Лесі Українці (про своє поважливе ставлення до них автор неодноразово засвідчував особисто). Пластичні образи визначних українських діячів позначені глибиною змісту, одухотворенням, художньою виразністю, вони проникливо розповідають про притаманне для великих особистостей поетично-філософське осягнення світу. Так можна коротко охарактеризувати погруддя Тараса Шевченка в с. Тучин (Рівненського району), та інші, подібні їм. Рельєфна монументальна композиція на фасаді Будинку культури в місті Дубно побудована на основі конкретних шевченківських творів, характеризується різноманітністю та чималою кількістю елементів, а «підживлена» різноплановими об'ємами й багатою ритмікою.

Прагнення до краси та гармонії в творчості митця знайшли вираження і в декоративній та садово-парковій скульптурі. Композиції казкових фігур людей, тварин і птахів у Парку культури та відпочинку імені Тараса Шевченка (місто Рівне) є узагальненням творчо осмислених традицій реалістичного мистецтва у поєднанні з пошуками новітніх пластичних форм вираження. В результаті узагальнена, гармонійна форма з домінуванням декоративних начал поставала цільною та виразною. Серед таких робіт – «Поліський мотив» (зображення стилізованих птахів, лаконічно об'єднаних «пластичним» змістом), композиція «З базару» (виконана в традиціях народного гумору), «Декоративні птахи» (відтворюють стихію пташиного лету), «Дід з кавуном» (стилізована

побутова сцена), та інші. Серію казкових скульптур, об'єднаних єдиною сюжетною лінією, майстер створив для Будинку дитини (місто Рівне). Красою та безпосередністю вирізняються декоративні скульптури «Материнство», «Метелик», «Весняночка» (тонований гіпс), та багато інших. Майстер немов насолоджується красивими та досконалими пластичними формами, прагне донести до усіх навкруг своє захоплення, свій творчий запал.

На початку 90-х років минулого століття досвідчений і визнаний в культурно-мистецькому середовищі митець-скульптор розпочав насичену та довголітню педагогічну діяльність. Отримавши запрошення очолити скульптурний напрям на мистецькій кафедрі, яка лише створювалася, активно долучився до процесу її формування. Спільно з проректором Рівненського державного інституту культури (нині Рівненський державний гуманітарний університет), ініціатором створення кафедри професором Степаном Шевчуком, та під керівництвом тодішнього ректора згаданого інституту професора Анатолія Литвинчука, брав участь у вирішенні багатьох організаційних питань, що стосувалися функціонування та життєдіяльності кафедри. Будучи знайомим особисто з багатьма митцями, також брав участь у вирішенні одного з найважливіших завдань – формуванням майбутнього викладацького складу кафедри. Для цього проводив численні зустрічі як в місті Рівне, так і в інших областях, подавав пропозиції щодо кандидатур на посади викладачів. Доводилося вирішувати і низку формальних проблем, долати певні непорозуміння з чиновниками. Активно працював і над питаннями матеріального забезпечення, виділенням необхідних приміщень під кабінети та майстерні, оскільки напочатку не було ніякого обладнання, ні матеріа-

лів, ні приміщень. Однак, не зважаючи на певні неполадки організаційного характеру, у 1992 році при тодішній кафедрі українознавства було започатковане відділення образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва (що згодом стало основою виокремлення в самостійну структурну одиницю). Було проведено перший набір студентів на мистецьку спеціальність, перший склад викладачів приступив до виконання своїх функціональних обов'язків.

В усіх питаннях щодо відкриття мистецького відділення Михайло Йориш проявляв надзвичайну активність та заповзятість, на «ходу» вирішуючи виникаючі проблеми. Навчальні заняття із скульптури з першими студентами мистецької спеціальності проводив у власній майстерні, оскільки університетська ще не була обладнаною та пристосованою до занять. Надавав необхідні скульптурні матеріали, перш над усе глину, обладнання та інструменти, при цьому у якості наочності використовував власні мистецькі твори. Студенти мали змогу безпосередньо, в умовах скульптурної майстерні, в «оточенні» робіт визнаного митця-скульптора, виконувати навчальні завдання. Окрім практичних, митець проводив також теоретичні заняття, готував навчальні програми курсів, брав участь у розробці навчальних планів, іншої навчально-методичної документації. Варто згадати і про активну участь у підготовці до першого ліцензування та акредитації мистецької спеціальності фаховою радою з питань культури і мистецтва Міністерства освіти і науки України.

Успішний кар'єрний ріст – перехід на педагогічні посади старшого викладача, а пізніше і на доцента кафедри, не призупинив творчо-виставкової активності Михайла Йориша. Кожного року брав участь у багатьох регіональних, всеукраїнських та міжнародних мистецьких презентаціях, організовував

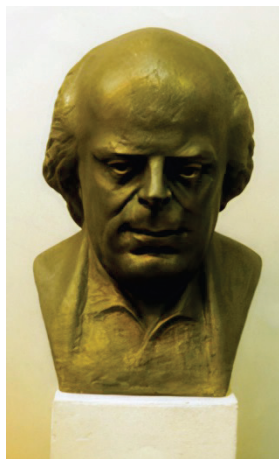
також і персональні виставки. Виконував різнопланові творчі роботи – скульптурні портрети, рельєфні композиції, декоративну скульптуру, працював також і як живописець та графік. Упродовж багатьох років брав участь в організації та підготовці експозицій творчих робіт студентів і викладачів на щорічних звітах Інституту мистецтв, на виставках та виставкових презентаціях різноманітного рівня.

Уміння насолоджуватися красивими та досконалими пластичними формами, із захопленням та творчим запалом відтворювати їх в мистецьких роботах, а також активно передавати здобуті вміння й навички учням і студентам, – так в цілому можемо охарактеризувати педагогічно-мистецьку діяльність митця. Наполеглива невтомна праця, активна творча діяльність – ось ті критерії, завдяки яким він утвердився як відомий в Україні та далеко за її межами скульптор та педагог. Вважаємо, що поєднання практичних мистецьких уподобань з педагогічною діяльністю у вищій виявилось напрочуд вдалим та успішним; величезний набутий досвід митця, загальне визнання, авторитет серед колег та студентів припали на період його найзначнішого мистецького розквіту. Такий своєрідний «золотий перетин» у творчो-мистецькій долі митця послугував для популяризації та розвитку як скульптурного мистецтва у цілому регіоні, так і утвердження кафедри як важливого культурно-мистецького осередку в цілому регіоні.

Повертаючись до огляду творчо-мистецької спадщини Михайла Йориша, варто зазначити наступне. Найзначніших мистецьких успіхів, з одночасним суттєвим поглибленням різновекторних чинників творчої індивідуальності, майстер зумів досягнути у станковому портреті. Упродовж майже трьох десятиліть, розпочинаючи з кінця 90-х років минулого

століття, він створив велику кількість скульптурних портретів. Серед них, зокрема, портрети Заслуженого художника України Романа Звягінцева, Заслуженого журналіста України Григорія Дем'янчука, Народного артиста України Святослава Мельничука, професора Петра Лобаса та інших відомих діячів краю (усього митець виконав понад 100 скульптурних портретів). В результаті емоційного, індивідуалізованого сприйняття, засобами скупой, але виразної пластичної мови чітко відтворені характерні риси відомих особистостей.

В роботах простежується оригінальний власний почерк митця, прита-

Портрет Заслуженого журналіста України Григорія Дем'янчука. Тонований гіпс, 2002.

Портрет Віктора Ющенка. Тонований гіпс, 2005.

манна лише йому гармонійна конструкція пластичної форми. Її вирішення можна трактувати притаманним для майстра поєднанням традицій класичної та вітчизняної скульптури з пошуками новітніх підходів, в основі яких закладено прагнення до краси в усіх її проявах.

Правдивість та своєрідність скульптурного вирішення завжди залишалися найважливішим у період розквіту творчості митця. Роботу «Президент» (Портрет Віктора Ющенка, 2005 рік) можна віднести до однієї з найдосконаліших в усій творчості майстра. Завдяки відтво-

ренню внутрішньої сили та рішучості, які чітко прочитуються крізь тендітні форми обличчя, майстер досяг безпосередності та правдивості образу. Володіючи особливим розумінням пластичної форми, він немов відчуває внутрішню сутність відомої людини. В результаті просте, на перший погляд, обличчя завдяки загостреному пластичному трактуванню стає цікавим та привабливим для нас. «Справжній талант безупинної духовної роботи, тонкий баланс посеред безлічі факторів і їх миттєва оцінка. Головне – бачити без упереджень, з широко розкритими очима, аби знаходити нову художню мову» [2, с. 54] – вислів Олени Голуб максимально точно відтворює глибинну сутність творчості Михайла Йориша, який завжди керувався важливим правилом: митець буде цікавим лише тоді, коли він правдивий та неповторний. Тому постійно прагнув розширювати і поглиблювати пошуки власних пластичних концепцій, збагачувати та вдосконалювати техніку формотворення і, таким чином, досягати гармонії.

Портрет видатного лікаря-фітотерапевта Михайла Носаля (граніт, 2007 рік) був створений в результаті активних творчих пошуків, коли митець досяг високого рівня майстерності, міг вірно та виважено відтворювати свої зорові оцінки людей, предметів чи явищ таким чином, що вони в закінчених творах піддаються інтенсивній творчій інтерпретації. В результаті Михайло Йориш як митець-скульптор, як мислитель-філософ та як знавець життя в своїх роботах переконливо демонструє власну філософію краси, до розуміння якої ішов минулі роки. Згаданий портрет немов випромінює глибину та велич людського характеру, мудрість, врівноваженість вже немолодої людини, яка зробила багато добрих і корисних справ.

В цілому портретна галерея характеризується прагненням до збереження образності, безпосередності та правдивості, а їх художнє вирішення означене подальшими невтомними пошуками та знахідками у пластичному трактуванні краси та гармонії. Варто зазначити, що творчо-мистецькі успіхи відразу ж «передавалися» і студентам, з якими митець працював на навчальних заняттях: студенти мали змогу не лише бачити готові, завершені скульптурні портрети, а й спостерігати безпосередньо за перебігом їх створення.

Михайло Йориш за роботою в майстерні. 2016 рік

Останні два десятиліття життя Михайла Йориша позначені максимальною активізацією мистецької та педагогічної діяльності. У роботі з молоддю, в умовах університетської спільноти – серед студентів та колег, а також в середовищі

насиченої творчо-виставкової діяльності, на своєму «золотому перетині», – йому вдалося зреалізувати себе максимально повно, сповна використати особистісні творчо-мистецькі та педагогічні потенціали. Мистецька спадщина митця величезна, окрім різнопланових скульптурних робіт, йому належать численні живописні (у тому числі й монументальні), а також і різножанрові графічні твори.

Висновки. Таким чином, у творчості Михайла Йориша можемо простежити чітко сформовану авторську образно-пластичну концепцію, яка характеризується побудовою художнього образу за законами краси, гармонії як базової естетичної категорії, як основи усього світовідчуття. Одним із «практичних» методів такої концепції є поєднання традиційних раціональних підходів з поглибленим переосмисленням власне самої пластичної структури. В результаті митець віднаходив взаємозв'язки «картинного» образу з грою пластичних площ, відтворював їх правдивість через сталість та поетичність, або ж через динаміку та експресію, що й змушує «занурюватися» в образ. Очевидно, завдяки цьому твори митця-скульптора зайняли почесне місце в постійних виставкових експозиціях державних культурно-мистецьких закладів, таких як, наприклад, Рівненський обласний краєзнавчий музей, Острозький краєзнавчий музей (Рівненська область), Львівський Музей зброї «Арсенал», та інших. Зберігаються твори митця і в багатьох приватних мистецьких закладах та збірках як в Україні, так і за кордоном.

Аналіз авторського стилю майстра приводить до розуміння логічної синергії його високої професійної школи із самобутньою інтерпретацією стилістичних складників образотворчості Рівненського Полісся, де жив і працював Михайло Йориш. Активна та насичена педагогічна діяльність на

мистецькій кафедрі логічно доповнює та завершує таке поєднання, створюючи враження органічної цілісності, творчої професійної різноспрямованості та особистісної гармонійності.

Разом із тим, матеріали, викладені у статті, не претендують на абсолютність і завершеність. Ми вважаємо, що авторські напрацювання Михайла Йориша в мистецтві, також і особливості його педагогічної діяльності потребують подальшого вивчення та аналітики.

Список використаних джерел

1. Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 15. – Львів: ЛНАМ, 2004. – 418 с. – С.229.
2. Голуб О. Мистецтво між реальністю та новою функціональністю // Образотворче мистецтво. – 2005. №1. – С. 54.
3. Йориш Михайло Миколайович / О. А. Сташук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: https://esu.com.ua/articles.php_id=-12996
4. Сташук О. Скульптор Михайло Йориш: творча особистість митця // Вісник Львівської національної академії наук. Вип. 17. – Львів: ЛНАМ, 2006. – 368 с. – С. 130138. Google Scholar
5. Творчістю та наукою утверджуєм / Упоряд. С.І.Шевчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. 204 с.; іл. – С.123–130.

Наукове видання

Авторський колектив:

Антонюк-Коберська Н.М., Вернюк Я.С., Власюк О.П., Ганжа М.В.,
Гузь Я.В., Крайлюк Л.В., Локшук І.М., Русак О.Л., Сташук О.А.,
Токар І.В., Чернієнко В.А., Шеретюк Р.М.

**ПРОФЕСІЙНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА РІВНЕНЩИНИ:
персоналії, технології, виклики сьогодення**

Монографія

Матеріали подано в авторській редакції

Технічний редактор
Віталій Власюк

Підписано до друку 05.05.2025 р. Формат 60х84 1/16.

Папір офсетний. Гарнітура «PT Serif». Друк цифр.

Ум. друк. арк. 13,72. Наклад 100 пр. Зам. 30.

Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;

e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».